

Ks. Zbigniew Dymkowski

**Wzory osobowe
Katechizmu Kościoła Katolickiego
w katechezie współczesnej**

PŁOCK-LUBLIN 1999

2.5. Święci i błogosławieni Kościoła

Obecność wzorów osobowych ludzi świętych i błogosławionych Kościoła w *Katechizmie* słusznie znajduje swe doniosłe miejsce. Ojciec św. Jan Paweł II w *Konstytucji Apostolskiej Fidei Depositum* zalicza podjęcie tej problematyki do głównych zadań nowego *Katechizmu*. Zauważa on, iż w tym skarbcu wiary, obok wiernego i uporządkowanego przedstawiania nauczania *Pisma świętego*, żywej Tradycji i Urzędu Nauczycielskiego, ma znaleźć swe miejsce również „duchowe dziedzictwo Ojców, Doktorów i świętych Kościoła”¹²³. To wszystko zaś służyć będzie lepszemu i owocnemu poznaniu misterium chrześcijańskiego oraz ożywieniu wiary Ludu Bożego. Święci Kościoła, będąc przedmiotem zainteresowania, stają się nośnikami poglądów, treści, wartości i postaw, które mają służyć ubogaceniu wiedzy, dotyczącej wiary w Chrystusa, a także ożywieniu tej wiary.

Postulowane przez Papieża zadanie, stawiane *Katechizmowi*, zostało przez autorów jego redakcji zrealizowane tak gorliwie i wiernie, że podczas lektury odnajduje się w nim wiele miejsc cytujących, opisujących lub odwołujących się do pism, nauk i stwierdzeń wielkich postaci Kościoła¹²⁴. Refleksja katechizmowa, w ukazywaniu wzoru osobowego świętych, dotyczy niejako dwóch kierunków. Pierwszy z nich jest bezpośrednim odwołaniem do poszczególnych postaci świętego lub błogosławionego, jako osoby godnej naśladowania, z przedstawieniem jego postawy, osobowości i wartości, za którymi się opowiadał w czasie swego ziemskiego życia. Najliczniej zaopatrzoną w tę formę propagowania wzoru osobowego jest część *Katechizmu*, traktująca o „Modlitwie chrześcijańskiej”¹²⁵.

Drugi zaś rodzaj dotyczy ukazania wzoru w sposób pośredni. Dokonuje się to najczęściej podczas wyjaśniania poszczególnych kwestii przez przybliżanie czytelnikom dorobku literackiego danej postaci i jej wkładu w rozwój doktryny wiary. *Katechizm*, korzystając ze stwierdzeń świętych Kościoła w odniesieniu do podejmowanych przez siebie tematów, ukazuje pośrednio ich sylwetki. Aprobata i propagowanie jakiejś twórczości przyczynia się również do przybliżania

samego jej twórcy. Zawarte w *Katechizmie* teksty, czerpane ze skarbca literatury patrystycznej oraz z dorobku literackiego świętych i błogosławionych Kościoła, choć w większości wprost nie odwołują się do określonych postaw i wskazanych zachowań, a tylko przybliżają wiedzę na dany temat, to jednak w dalszym etapie lektury przyczyniają się do rozpowszechniania wzorów osobowych. W sposób pośredni teksty te są więc również katechizmową formą przedstawiania wzorów. Polega ona jednak na odsyłaniu czytelnika do lektury prywatnej ich pism oraz do indywidualnego zapoznania się z osobowością postaci, których stwierdzenia refleksja katechizmowa wielokrotnie wykorzystala¹²⁶.

W niniejszym paragrafie zostanie szerzej omówiona pierwsza grupa wzorów osobowych. To uściślenie, podyktowane jest zakresem tematu podjętej rozprawy, który domaga się gruntownego potraktowania tego, co wprost się do niego odnosi. Wzory intelektualne nie są bowiem zawsze tożsame z wzorami osobowymi, które odnoszą się do całej postawy człowieka, a nie tylko do samych osiągnięć rozumu. Sam *Katechizm* również, ukazując zadania katechezy, większy nacisk kładzie na przykład życia świętych i czyni go jednym z przedmiotów swego wykładu (por. KKK 1697). W analizie treści katechizmowego kompendium wiary należy więc przede wszystkim zająć się tym, co wyraża, przybliża i opisuje postawę świętego. Zasygnalizowany i scharakteryzowany sposób pośredni jest więc ukazaniem kierunku dalszych badań nad wzorami osobowymi i może stać się przedmiotem oddzielnej rozprawy naukowej.

Katechizm wyróżnia trzy stany w Kościele. Pierwszy – dotyczy tych, którzy jako jego członkowie pielgrzymują jeszcze na ziemi. Drugi – obejmuje tych wszystkich, którzy po śmierci poddają się oczyszczeniu (czyścić) oraz trzeci – do którego należą święci i błogosławieni, przebywający w szczególnej relacji

¹²⁶ Do osób świętych, cytowanych przez *Katechizm* i pośrednio niejako wskazywanych przez niego jako wzory osobowe należą: papieże św. Leon I Wielki i św. Grzegorz I Wielki oraz pisarze kościelni św. Alfons Liguori, św. Ambroży, św. Atanazy z Aleksandrii, św. Augustyn, św. Bazyli Wielki, św. Benedykt, św. Bernard z Clairvaux, św. Bonawentura, św. Cezaria Młodsza, św. Cezary z Arles, św. Cyprian z Kartaginy, św. Cyryl Aleksandryjski, św. Cyryl Jerozolimski, św. Dominik, bł. Elżbieta od Trójcy, św. Epifaniusz, św. Franciszek z Asyżu, św. Franciszek Salezy, św. Fulgencjusz z Ruspe, św. Grzegorz z Nazjanzu, św. Grzegorz z Nyssy, św. Hieronim, św. Hilary z Poitiers, św. Hipolit Rzymski, św. Ignacy Loyola, św. Ireneusz z Lyonu, św. Izaak z Niniwy, św. Jan Chryzostom, św. Jan Damascenki, św. Jan Eudes, św. Jan od Krzyża, św. Jan Maria Vianney, św. Joanna d'Arc, św. Justyn, św. Katarzyna ze Sieny, św. Klemens Rzymski, św. Maksym Wyznawca, św. Mikołaj z Flüe, św. Piotr Chryzolog, św. Polikarp ze Smyrny, św. Róża z Limy, św. Symeon z Tesalonik, św. Teofil z Antiochii, św. Teresa od Dzieciątka Jezus, św. Teresa od Jezusa, św. Tomasz z Akwinu, św. Tomasz More. Wielu z nich *Katechizm* przedstawia jako wzory, stosując także metodę bezpośrednią. W celu lepszego zobrazowania zostali oni wycięci również w tym miejscu.

¹²³ Jan Paweł II. *Konstytucja Apostolska Fidei Depositum* s. 7.

¹²⁴ Por. A. Cazzago. *Święci Kościoła – obrońcy i słudzy wiary*. *Communio* 14: 1994 nr 4 s. 85-95.

¹²⁵ Por. Schönborn. *Krótkie wprowadzenie* s. 54.

z Bogiem w niebie (por. KKK 954). Ostatni stan skupia grono osób, składające się z wielkich postaci *Starego i Nowego Testamentu*, a także bohaterów początków Kościoła, jego rozwoju i niedawnych jego dziejów. Pierwsza grupa świętych z czasów biblijnych, pod przewodnictwem Matki Bożej, została już scharakteryzowana w poprzednich paragrafach. W tym miejscu dokonane zostanie przedstawienie i analiza wszystkich pozostałych świętych postaci, których refleksja katechizmowa propaguje jako wzory nadal pomocne i aktualne. *Katechizm* ukazuje je, akcentując trzy wymiary ich osobowości: świętość, życie miłością i świadectwem wiary oraz modlitwę.

Świętość jest rzeczywistością, która zakresem swym obejmuje zarówno życie, jak i modlitwę (por. KKK 828). Praktykowanie heroicznych cnót i życie w wierności łasce Bożej, będące podstawą kanonizacji niektórych wiernych, czyli orzekania w sposób uroczysty o ich świętości, wydaje się to wzajemne powiązanie potwierdzać. Wiąż ta wyraża się w świętości i jest ukierunkowana na Boga. On jest tym, który ubogaca człowieka swoją świętością oraz skłania go do „adoracji, modlitwy i miłosierdzia” (KKK 2502). „Miłość – jak stwierdza *Katechizm* – jest duszą świętości” (KKK 826), a cześć, którą oddaje Kościół wszystkim świętym, jest ściśle powiązana z przykładem, jaki dali oni poprzez swoje życie i związanie z Chrystusem (por. KKK 957). *Katechizm* akcentuje wyjątkową zgodność i utożsamianie się woli poszczególnych świętych z wolą Boga (por. KKK 2827).

Każdy chrześcijanin uczy się przykładu świętości od Kościoła. Wspólnota Chrystusa, jako prawdziwa „Matka i wychowawczyni”, umożliwia mu spełnienie swego powołania, wzbogaca go słowem Bożym, sakramentami oraz stawia przed nim wzory osób, które należy naśladować (por. KKK 2030)¹²⁷. Wśród nich, obok Najświętszej Maryi Panny i ludzi, którzy autentycznie żyją wiarą w świecie współczesnym, zostali także wymienieni święci przebywający w niebie. W nich chrześcijanin ma możliwość odkryć, na czym polega prawdziwa świętość i co trzeba uczynić, by upodobnić własne życie do ich świadectwa o Chrystusie¹²⁸.

W zadaniu propagowania wzorów osobowych, do których należą święci, szczególną rolę odgrywa liturgia Kościoła. W roku liturgicznym przedstawia ona wiernym liczne ich przykłady (por. KKK 2043). Mają one pociągnąć wszystkich

„przez Chrystusa do Ojca” (KKK 1173). Wspominanie ze czcią świętych wyraża również nadzieję wspólnoty chrześcijańskiej, iż będzie ona uczestniczyć wraz z nimi w radościach nieba (por. KKK 1090; 1187). Przykład, który zostawili oni wiernym, jest natchnieniem dla „Kościoła w jego drodze do Ojca” (KKK 1195).

Katechizm podkreśla też, iż istnieje komunია świętych między wszystkimi stanami wspólnoty Chrystusa. Opiera się ona na „węźle miłości i bogatej wymianie wszelkich dóbr” (KKK 1475), o które warto zabiegać. Ukazując świętość, zrealizowaną w życiu poszczególnych wiernych wyniesionych na ołtarze, Kościół – za pośrednictwem refleksji katechizmowej – nie tylko chce przyjść z pomocą człowiekowi w jego zmaganiach z grzechem i słabością (por. KKK 1014; 1020; 1053; 1434; 1469), ale również pragnie „pobudzić go do czynów pobożności, pokuty i miłości” (KKK 1478). Dlatego wyraźnie wskazuje na niewymierną, niewyczerpaną i ciągle aktualną wartość, którą posiadają przed Bogiem modlitwy i dobre uczynki wszystkich świętych, idących na czele z Matką Bożą śladami Chrystusa (por. KKK 1477).

Święci ukazują, na czym polega prawdziwa świętość chrześcijańska, do której są powołani wszyscy wierzący w Syna Bożego (por. KKK 2013). Prowadzi ona do zjednoczenia z Chrystusem, a wiedzie poprzez wyrzeczenie i walkę duchową (por. KKK 2011; 2014 n.). *Katechizm* ściśle wiąże świętość przedstawianych przez siebie świętych z Osobą Chrystusa (por. KKK 793; 867; 956). Tę szczególną więź, którą posiadali już tu na ziemi, obrazuje ubogacającą wizją nieba. Stwierdza, że są oni „na zawsze podobni do Boga, ponieważ widzą Go „takim, jakim jest” (1 J 3, 2), twarzą w twarz” (KKK 1023). Dodaje też, podkreślając znaczenie więzi z Drugą Osobą Trójcy Świętej, iż „Niebo jest szczęśliwą wspólnotą tych wszystkich, którzy są doskonale zjednoczeni z Chrystusem” (KKK 1026; por. KKK 1025). Jawią się oni jako wzory osób, które osiągnęły już cel ostateczny i spełnienie najgłębszych dążeń człowieka (por. KKK 1024).

Świętość, wynikająca ze zjednoczenia z Chrystusem już podczas życia na ziemi, była ściśle powiązana ze świadectwem wiary i miłością oraz wyrażała się w modlitwie. Życie ewangeliczne świętych jest poświadczeniem ich świętości. Właśnie ono jest również potwierdzeniem możliwości naśladowania wzoru oraz staje się decydującą o nim weryfikacją. Staje się znakiem, który prowadzi do rozpoznania w człowieku jego osobowej relacji ze Stwórcą. I rzeczywiście, życie świętych ukazuje człowiekowi cel egzystencji ludzkiej i ostateczny cel czynów ludzkich, które winny prowadzić do Boga i w Nim znaleźć realizację rodzącą się

¹²⁷ Por. Nadolski. *Słowo Boże i sakramenty święte* s. 155.

¹²⁸ Por. Wit. *Kult i modlitwa* s. 140.

nieustannie w człowieku tęsknoty za prawdziwym szczęściem (por. KKK 1719)¹²⁹. W ich świadectwie objawił On swoją chwałę (por. KKK 2005 n.). Zaczętkowali oni swym życiem realizację błogosławieństw (por. KKK 1717)¹³⁰. Uznani przez *Katechizm* za wzory osobowe jawią się w wymiarze życia Ewangelią i wiarą w Chrystusa jako broniący i wspierający ubogich (por. św. Jan Chryzostom – KKK 2446; św. Róża z Limy – KKK 2449). Są przedstawiani jako miłujący Kościół i jego działalność katechetyczną (por. św. Augustyn – KKK 8; 119; św. Cyryl Jerozolimski, św. Jan Chryzostom, św. Ambroży, św. Piotr Kanizjusz, św. Karol Boromeusz, św. Turybiusz z Mongrovejo i św. Robert Bellarmin – KKK 8 i 9; św. Cyprian – KKK 181). Są również wzorami rozmiłowania się w *Piśmie świętym* (por. św. Teresa od Dzieciątka Jezus i św. Cezaria Młodsza¹³¹ – KKK 127; św. Hieronim – KKK 133). Wiara i ogromna miłość do Boga przenikała ich pragnienia (por. KKK 2827). Pragnęli tylko Boga i Jego woli (por. św. Joanna d'Arc – KKK 223; 435; św. Mikołaj z Flüe – KKK 226; św. Teresa od Dzieciątka Jezus – KKK 227; bł. Elżbieta od Trójcy Przenajświętszej – KKK 260; św. Benedykt – KKK 347; św. Jan Maria Vianney – KKK 2658). *Katechizm* przedstawia współczesnemu człowiekowi świętych również jako wzory ludzi ufających Opatrzności Bożej (por. św. Katarzyna ze Sieny i św. Tomasz More – KKK 313; św. Teresa od Jezusa – KKK 1821; św. Joanna d'Arc – KKK 2005; św. Teresa od Dzieciątka Jezus – KKK 2011; św. Augustyn – KKK 2520). W świetle refleksji katechizmowej są również świadkami wiary w Boga (por. św. Augustyn – KKK 30; 32; św. Jan od Krzyża – KKK 65; św. Ireneusz z Lyonu – KKK 127), którą potwierdzają ofiarą ze swego życia (por. św. Ignacy Antiocheński i św. Polikarp – KKK 2474; por. KKK 2113; 2844). Jawią się wzorami prawdziwie przeżywanego nawrócenia (por. św. Grzegorz z Nazjanzu i św. Jan Maria Vianney – KKK 1589) oraz nauczycielami miłości bliźniego (por. św. Ignacy Loyola – KKK 2478), miłości małżeńskiej (por. św. Jan Chryzostom – KKK 2365), miłości stworzenia (por. św. Franciszek z Asyżu – KKK 344; 2416; św. Filip Nereusz – KKK 2416). *Katechizm* przedstawia ich także jako ludzi otwartych na praktykowanie cnót i żyjących w wierności

¹²⁹ Por. Mroczkowski. *Niepokój i wielkość człowieka* s. 49; Troska. *Wizja teologiczna i etyczna człowieka w Katechizmie* s. 13.

¹³⁰ Por. Plawewski. *Zagadnienia teologiczno-moralne ogólne* s. 20 n.

¹³¹ Por. Schönborn. *Katechizm Kościoła Katolickiego* s. 32 n.; Por. Kudasiewicz. *Biblia księgą Objawienia Bożego* s. 41 n.

łasce Bożej (por. KKK 828) oraz przemienionych „na Jego podobieństwo” (Rz 8,29; 1J 3,12; por. KKK 1161).

Refleksja katechizmowa, ukazując całe bogactwo społeczności świętych jako wzory życia przepełnionego miłością, akcentuje również uwielbienie Boga. Te dwa wymiary przybliżają najważniejsze akty przez nich wypełniane. Miłość i szczególna wewnętrzna relacja ze Stwórcą, obejmują całą ich egzystencję ziemską i są przedłużane w wieczności (por. KKK 1138). *Katechizm* podkreśla wymiar wzorcowy świętych, w świetle przeżywanego przez nich doświadczenia modlitwy¹³². W tym kompendium wiary, jakim jest refleksja katechizmowa, stają się oni świadkami modlitwy, najpierw poprzez swoje trwanie na niej, później poprzez pisma i na koniec poprzez swoją modlitwę dzisiaj (por. KKK 2683). Jawią się w myśl tak rozumianego świadectwa, jako nauczyciele, mistrzowie życia duchowego i słudzy modlitwy. W świetle nauki katechizmowej są nimi: św. Franciszek z Asyżu (por. KKK 344); św. Klemens Aleksandryjski (por. KKK 1900); św. Teresa od Dzieciątka Jezus (por. KKK 2558)¹³³; św. Jan Damasceński (por. KKK 2559); św. Augustyn (por. KKK 2560; 2616; 2762; 2794); św. Grzegorz z Nazjanzu (por. KKK 2565; 2697); św. Jan Maria Vianney (por. KKK 2658); św. Jan od Krzyża (por. KKK 2690); św. Teresa od Jezusa (por. KKK 2709); św. Jan Chryzostom¹³⁴ (por. KKK 2743 n.); św. Alfons Liguori (por. KKK 2744); św. Tomasz z Akwinu (por. KKK 2763); św. Benedykt i św. Ignacy Loyola (por. KKK 2834); św. Cyprian (por. KKK 2845).

Katechizm upatruje w miłości bezwarunkową podstawę prawdziwej modlitwy (por. KKK 2793). Ponieważ miłość Boża nie zna granic, dlatego też modlitwa wierzących w Boga, tak jak było to u początków istnienia chrześcijaństwa (por. Dz 4,32), powinna być przepełniona miłością wzajemną wszystkich. Taką wszechogarniającą miłością charakteryzuje się modlitwa wielkich i świętych ludzi Kościoła (por. KKK 2793). Święci, w świetle *Katechizmu*, jawią się również jako wzory modlitwy „trudnej”, która opiera się na przebaczeniu prześladowcom i wrogom (por. KKK 2844 n.). Wzywają oni do postawy pokornego serca (por. KKK 2794) i przyłgnięcia nim do woli Boga (por. KKK 2827). W świetle katechizmowej refleksji, uczą kontemplacji świata stworzonego, któ-

¹³² Por. Wit. *Kult i modlitwa* s. 145.

¹³³ Por. Mroczkowski. *Niepokój i wielkość człowieka* s. 48.

¹³⁴ Por. K. Jezyna. *Uświęcenie czasu. Dzień Pański w świetle nowego „Katechizmu Kościoła Katolickiego”*. W: *Katechizm Kościoła Katolickiego. Przesłanie moralne Kościoła*. Red. J. Nagórny. Lublin 1995 s. 151.

rego istnienie powinno pobudzać chrześcijan do dziękczynienia (por. KKK 344). Dzielą się również swym osobistym doświadczeniem modlitwy (por. KKK 2558; 2560). Jest ona ich zdaniem bardzo mocno związana z wykonywanymi zadaniami w codzienności (por. KKK 2834). Jest także poświadczeniem, iż Bóg zajmuje najważniejsze miejsce w ich życiu (por. KKK 347 i 2697). Ich modlitwa i wstawiennictwo jest nie tylko jakimś obojętnym i bliżej niesprecyzowanym przykładem do naśladowania, ale jak zauważa *Katechizm*, wypełnia funkcję pomocniczą i wspomagającą chrześcijan w pielgrzymowaniu z wiarą (por. KKK 956; 1014; 1020; 1053; 2683; 1469, 1434).

Obraz świętych i błogosławionych Kościoła, przedstawiony przez *Katechizm* i przybliżony w tym paragrafie, wydaje się być wyraźnie paralelnym z głównym zadaniem refleksji katechizmowej, zmierzającej do umożliwienia lepszego poznania i ożywienia wiary Kościoła pielgrzymującego. Święci, ze swym świadectwem życia, niosą wzór łączenia wiary i doktryny chrześcijańskiej i przyjęcia ich za swoją osobistą drogę świętości.¹³⁵ Ich przykład pobudza i przekonuje do wiary oraz skłania do potwierdzenia jej życiem.¹³⁶ Istniejąca zaś różnorodność ich ubogacającej postawy, otwiera wielkie możliwości i perspektywy przed oddziaływaniem tej grupy osób na wierzących.

2.6. Wierzący i praktykujący jako wzory osobowe

Kościół, będąc „znakiem i narzędziem świętości”, naucza o powszechnym powołaniu do niej każdego człowieka, a szczególnie dotyczy to jego członków (por. KK 8). Bóg chce świętości dla ludzi. Pragnie ich wewnętrznej przemiany i zaprasza ich do uczestnictwa w życiu Trójcy Świętej (por. KKK 1077). Święci ludzie są również potrzebni światu, ponieważ są ciągle źródłem i początkiem jego odnowy.¹³⁷ Papież Jan Paweł II, wyrażając głos Kościoła, stwierdza, że współcześni ludzie postępują w obojętności, a ich postawie grozi „niebezpieczeństwo zachowania wiary pozbawionej koniecznego dynamizmu i rzeczywis-

¹³⁵ Por. Cazzago. *Święci Kościoła – obrońcy i słudzy wiary* s. 91.

¹³⁶ Por. Schönborn. *Krótkie wprowadzenie* s. 37.

¹³⁷ Por. *Nadzwyczajny Synod Biskupów 1985. Relacja końcowa*. W: *Powstanie i znaczenie Katechizmu Kościoła Katolickiego w wypowiedziach papieża Jana Pawła II i kardynała Josepha Ratzingera*. Opr. J. Królikowski. Poznań 1997 s. 17.

tego wpływu na życie”¹³⁸. Ojciec święty, wypowiadając się na temat nowego *Katechizmu*, zauważa, że zamierza on służyć „odnowie wiary i ducha misyjnego wierzących, którzy pragną przeżywać swój chrzest w świecie współczesnym”¹³⁹. *Katechizm* przynosi więc ludziom pomoc w „przyłgnięciu” do Osoby Chrystusa i stanowi autentyczne narzędzie pogłębienia wiedzy i odnowy duchowej oraz moralnej¹⁴⁰. Podkreśla znaczenie świętości dla człowieka (por. KKK 825), do której jako członek Kościoła powinien on dążyć. Wspólnota wierzących w Chrystusa, w świetle refleksji katechizmowej, z jednej strony potrzebuje wzorów osobowych istniejących w niej samej (por. KKK 814 i 821), z drugiej zaś jest miejscem ich kształtowania (por. KKK 804). *Katechizm*, przypominając słowa Piusa XII (*Przemówienie z dnia 1 czerwca 1941 roku*), zauważa, że Kościół jest wspólnotą, z której „czerpały i czerpią dusze zachętę, aż do pełnego miłości heroizmu mnichów-rolników, wybawicieli niewolników, uzdrowicieli chorych, apostołów wiary, cywilizacji, kultury we wszystkich epokach i wśród wszystkich ludów” (KKK 1942). Duch Święty wspomaga wiernych we wspólnocie Kościoła poprzez słowo Boże, sakramenty, charyzmaty i cnoty oraz czyni ich zdolnymi i pełnymi gotowości do podejmowania rozmaitych dzieł i zadań, zmierzających do jej odnowy i rozwoju (por. KKK 798 i 800). Wszyscy chrześcijanie są wezwani, by odpowiedzieć na powołanie do doskonałości i osiągnąć świętość oraz życie wieczne (por. KKK 1465 i 1693)¹⁴¹. Wezwanie to ma również charakter uniwersalny i dotyczy wszystkich ludzi jako stworzonych przez Boga. Prowadzi ono do „pełni życia chrześcijańskiego i do doskonałości miłości” (KKK 2013; 2028). *Katechizm* przypomina wszystkim członkom Kościoła, iż mają być – według nauki Chrystusa – „światłością świata” (por. KKK 2105).

Nakreślone w ten sposób zadanie, stojące przed chrześcijanami, jest nie tylko wskazaniem ostatecznego celu wraz z drogą do niego prowadzącą, ale również wydaje się być wielkim wołaniem Kościoła, wyrażającym współczesną potrzebę powstawania, formowania, istnienia i oddziaływania w nim wzorów osobowych.

¹³⁸ Por. Jan Paweł II. *Katechizm dla Kościoła powszechnego. Przemówienie do członków Papieskiej Komisji i Komitetu redakcyjnego Katechizmu Kościoła Powszechnego – 7 lutego 1989 roku*. W: *Powstanie i znaczenie Katechizmu* s. 36.

¹³⁹ Jan Paweł II. *Katechizm Kościoła Katolickiego w służbie odnowy wiary. Przemówienie przed niedzielą modlitwy „Anioł Pański” – 15 listopada 1992 roku*. W: *Powstanie i znaczenie Katechizmu* s. 40.

¹⁴⁰ Jan Paweł II. *Nowy Katechizm darem dla wszystkich. Przemówienie w Sali Królewskiej Pałacu Apostolskiego w czasie promulgacji Katechizmu Kościoła Katolickiego – 7 grudnia 1992 roku*. W: *Powstanie i znaczenie Katechizmu* s. 47.

¹⁴¹ Por. Pławecki. *Zagadnienia teologiczno-moralne ogólne* s. 20 n.